

УДК 338.48

**ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ,
ЯК БАЗИСУ ОПТИМІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙ ГОТЕЛІВ
ТА ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Андрушків Б.М.

*Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Тернопіль, Україна
E-mail: Andrushkiv-bohdan@rambler.ru*

На основі проведених досліджень розглянуті особливості формування позитивного інвестиційного клімату, як базису оптимізації інвестиційної привабливості туристичних підприємств. Розкрито окремі аспекти взаємозв'язків управління інвестиційною діяльністю з станом інвестиційної привабливості. Наведений порівняльний аналіз у частині державних та регіональних програм розвитку інвестиційної діяльності готелів та туристичних підприємств.

Ключові слова: готельні та туристичні підприємства, інвестиційна діяльність, інвестиційна привабливість, базис оптимізації.

Постановка проблеми. У період глобалізації головним економічним аспектом якої стає вільний рух капіталу, загострюється конкурентна боротьба за інвестиційні ресурси між окремими національними економіками. Особливо гостро ця проблема стоїть перед країнами, що розвиваються, і країнами з перехідною економікою, до яких належить Україна, оскільки їх розвиток характеризується різким збільшенням потреб в інвестиційних ресурсах, тоді як зростання обсягів інвестиційного капіталу відстає від потреб економіки. Питання управління та активізації інвестиційної діяльності туристичних підприємств сьогодні все частіше з'являються на повістці дня державних органів влади та органів місцевого самоврядування та управлінців підприємств, оскільки для подальшого розвитку національної економіки, галузей народного господарства необхідні чималі капітальні вкладення, а інвестиції отримують лише окремі галузі та підприємства, які оцінені інвесторами як інвестиційно привабливі. Проте туристичні підприємства, як правило, виявляються за межами цих інтересів

Аналіз останніх досліджень з інвестиційної проблематики. Організаційні засади інвестиційної діяльності та забезпечення інвестиційної привабливості розглядаються як закордонними так і вітчизняними вченими. Серед них Д. Норткотт [10], Л. Гітман [8], У. Шарп [14], Т. С. Хачатуров [13], І. З. Фархутдінов [12], Л. С. Валінурова [7], М. І. Лещенко [9], Г. В. Строкович [11], А. Кривокульський [17] та інші, які досліджують різноманітні аспекти інвестиційної діяльності та проблеми визначення рівня інвестиційної привабливості підприємств. Проте, питання взаємозв'язку організаційних чинників управління розвитком інвестиційної привабливості як засобу активізації інвестиційної діяльності туристичних підприємств в межах виконання відповідних державних та галузевих програм на підприємствах не розкриті, що і визначило мету цієї наукової статті.

Виклад основного матеріалу. Необхідно відзначити що інвестиційна діяльність, на даний час, здійснюється у визначеному правовому просторі, який може її стимулювати, або створювати перешкоди її здійсненню та загалом негативно впливати на рівень інвестиційної привабливості туристичних підприємств. Державній вплив на розвиток інвестиційної діяльності здійснюється в першу чергу шляхом затвердження державних або галузевих програм розвитку.

За твердженням Андрія Кривокульського [17], не визначеною величезною проблемою для підприємств є слабкий розвиток конкурентних фондових ринків для малих туристичних підприємств та фірм, які динамічно ростуть. Відсутність цивілізованого фондового ринку створює серйозні проблеми з ліквідністю інвестицій, яка є одним з найважливіших питань для венчурного інвестора, зокрема, робить складним вихід акцій туристичного підприємства на відкритий ринок. Наступна перешкода – існуюча податкова система країни, яка штовхає більшість туристичних підприємств до приховування своїх реальних доходів.

Дане джерело фінансування має одержати в Україні значний розвиток. Для вітчизняної економіки цей механізм інвестування може виявитися дуже ефективним унаслідок наявності високого наукового та кадрового потенціалу та неможливості його реалізації через відсутність ресурсів, тому необхідне подальше дослідження інвестування туристичної індустрії, її деталізація та адаптація до українських реалій [17].

До стримуючих чинників в області інвестицій слід віднести і посилювання внутрішньорегіональної конкурентної боротьби за інвестиції. Перенесення центру тяжіння цієї конкурентної боротьби з внутрішньорегіональної в міжрегіональну і міжстранову площина за рахунок сумісного використання (взаємодоповнення) конкурентних переваг територій, безумовно, сприяло б підвищенню ефективності інвестиційного процесу в регіоні;

Процес формування, становлення і розвитку туристської галузі, як значуща галузь територіальної спеціалізації, в даний час не можливий без реальної державної підтримки, і, перш за все, в області рекламно-інформаційного просування і нормативно-правової бази. Дійсно, інвестиції в туризм і готельно господарство йдуть порівняно легко в тих місцях, які користуються інтересом у туристів і рекреантів. Туристи і рекреанти прагнуть відвідувати місця, які добре розрекламовані, мають достатньо хорошу туристську інфраструктуру (готелів, місць розваги, дозвілля, живлення, побутового обслуговування і так далі), позиціонуються на ринку з урахуванням реальних доходів туристів.

Загальнодержавні програми розвитку затверджуються вищою виконавчою або законодавчою владою України в межах стратегічного управління державною політикою.

Основна мета полягає у формуванні конкурентоздатної туристсько-рекреаційної галузі як одна з провідних галузей територіальної спеціалізації, що забезпечує, з одного боку, попит споживачів (як українських так і зарубіжних) на задоволення своїх потреб в туристсько-рекреаційних послугах, а з іншою, значний внесок в соціально-економічний розвиток регіону за рахунок збільшення

прибуткової частини обласного і муніципальних бюджетів, притоки інвестицій, збільшення числа робочих місць, поліпшення здоров'я населення, збереження і раціонального використання культурно-історичної і природної спадщини.

Розвиток інвестиційної діяльності, наприклад у регіоні регламентується відповідними Державними і регіональними програмами розвитку на 2002-2010 рр. [1] та 2011-2015 рр. [2]. Порівняльний аналіз цих програм відображений (табл. 1).

Таблиця 1
Порівняльний аналіз програм розвитку інвестиційної діяльності в Україні

	Програма розвитку інвестиційної діяльності на 2002-2010 рр.	Програма розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності на 2011-2015 рр.
Мета	Створення привабливого інвестиційного клімату та розвиток інфраструктури інвестиційної діяльності для забезпечення сталого економічного зростання та підвищення життєвого рівня населення.	Перехід на інноваційну модель розвитку економіки, модернізація виробництва, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції, запобігання впливу міжнародної фінансової кризи на розвиток економіки всіх рівнів.
Задачі	<ul style="list-style-type: none"> - знизити рівень державного регулювання підприємницької діяльності; - подолати бюрократизм та прояви корупції; - сприяти розвитку ринків капіталу; - знизити податкове навантаження; - забезпечити стабільність політичного середовища; - активізувати діяльність із створення позитивного іміджу держави. 	<ul style="list-style-type: none"> - створити сприятливе регуляторне середовище; - удосконалити механізм комерціалізації результатів наукових досліджень і впровадження їх у виробництво; - забезпечити розвиток державно-приватного партнерства як інструменту залучення інвестицій на туристичні та готельні підприємства; - забезпечити реалізацію інвестиційних та інноваційних проектів, що пройшли конкурсний відбір і забезпечать розвиток базових галузей економіки.

Треба відзначити відсутність тісних та ефективних взаємозв'язків у розвитку програм інвестиційної діяльності та створення сприятливої інвестиційної привабливості туристичних підприємств.

Слід зауважити, що мета Програми розвитку на 2002-2010 рр. не реалізована в повній мірі, оскільки згідно з рейтингом економік, який складається

**ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ, ЯК БАЗИСУ ОПТИМІЗАЦІЇ
ІНВЕСТИЦІЙ ГОТЕЛІВ ТА ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Міжнародним банком Україна є аутсайдером (в 2012 р. вона зайняла 152 позицію з 183 можливих, погіршивши результат минулого року на 3 пункти) [15]. Крім того, необхідно відзначити що значного підвищення життєвого рівня населення теж не відбулось. За даними Глобального рейтингу економік по показнику валового національного доходу на душу населення Україна має середній рівень доходів на душу населення та зайняла в 2011 р. 122 місце зі 198 можливих [16]. Також слід зауважити, що Програма розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності на 2011-2015 р.р. не передбачає конкретних заходів для вирішення задач, поставлених перед нею.

У відповідності з цими програмами були схвалені Програма «Інвестиційний імідж України» [3,4], які покликані вдосконалити механізм функціонування інформаційного ринку як одного з визначальних чинників активізації інвестиційної діяльності (табл. 2).

Таблиця 2

Порівняльний аналіз програм розвитку інвестиційного іміджу України

	Програма «Інвестиційний імідж України» від 2002 р.	Програма «Інвестиційний імідж України» на початок 2010 р.
Мета	Вдосконалити механізм функціонування інформаційного ринку, шляхом здійснення заходів щодо широкомасштабного висвітлення здобутків у формуванні сприятливого інвестиційного клімату.	
Задачі	<ul style="list-style-type: none"> - лібералізація ділової та інвестиційної активності; - створення стабільної нормативно-правової бази відносно інвестиційної діяльності підприємств; - поліпшення корпоративного та державного управління; - усунення обмежень для залучення міжнародного капіталу з метою активізації інвестиційної діяльності підприємств; - удосконалення фінансової системи; - проведення антикорупційних заходів; - мінімізація політичних ризиків. 	<ul style="list-style-type: none"> - створення системи збору, аналізу і розповсюдження інформації про здобутки України у формуванні сприятливого інвестиційного клімату та підготовка офіційних веб-сайтів; - участь у заходах щодо покращення міжнародного кредитного рейтингу України; - створення комп'ютерної системи інформаційно-консультаційного супроводження інвестиційної діяльності туристичних підприємств; - участь у проведенні спеціальних зустрічей з інвесторами.

Особлива увага в програмі повинна бути приділена механізмам залучення инвест-ресурсов на базі широкого використання принципів проектного інвестування (використання механізму застави майнових прав на об'єкт, що

зводиться, – так звана умовна застава) як альтернатива інвестиційному кредитуванню;

Вдосконалення інвестиційного проектування з урахуванням інтересів розвитку туристської галузі. В даний час великомасштабні, капіталомісткі проекти проходять економічну експертизу і включають до складу своєї проектної документації т.з. екологічну складову. На користь розвитку туризму представляється доцільним, щоб крупні інвестиційні проекти разом з екологічною проходили і туристську експертизу, а також включали в свою проектну документацію туристську складову. Представляється, що даний організаційно-економічний механізм забезпечить притока додаткових інвестицій в сферу туризму і готельного господарства прискорить розвиток його інфраструктури.

На наш погляд, формування позитивного інвестиційного клімату, як базису оптимізації інвестиційної привабливості туристичних підприємств, має бути здійснено при використанні більш широкого спектру важелів, ніж окремі механізми функціонування інформаційного ринку. Слід в першу чергу звернути увагу на питання лібералізації ринку капіталу, мінімізації бюрократичних обмежень, покращення матеріальної інфраструктури та ін. Тому виконання цих програм не матиме комплексного позитивного впливу на рівень інвестиційного іміджу України.

Реалізація державних програм «на місцях» здійснюється шляхом затвердження відповідних регіональних програм. Так, наприклад, розвиток інвестиційної діяльності в АР Крим здійснюється згідно з програмами розвитку інвестиційної діяльності на період до 2010 р. [5] та на 2012-2013 рр. [6] (табл. 3).

Таблиця 3

Порівняльний аналіз програм розвитку інвестиційної діяльності в АР Крим

	Програма розвитку інвестиційної діяльності на період до 2010 р.	Програма розвитку інвестиційної діяльності на 2012-2013 р.р.
Мета	Створення сприятливих умов для розвитку інвестиційного клімату та інфраструктури інвестиційної діяльності.	Створення сприятливих умов для активізації інвестиційних процесів, залучення інвестиційних ресурсів для сталого економічного зростання.
Задачі	<ul style="list-style-type: none"> - створення умов для ефективного залучення інвестицій (створення додаткових стимулів для залучення інвестицій в пріоритетні галузі економіки; поживлення інвестиційної діяльності; розширення та модернізація інфраструктури); - розвиток інвестиційної діяльності; - розвиток зовнішньоекономічної діяльності (розширення зовнішніх зв'язків, участь в роботі міжнародних виставок, ярмарок, форумів та ін., презентація експортного потенціалу республіки в мережі Інтернет). 	<ul style="list-style-type: none"> - підвищення ефективності управління інвестиційними процесами (розвиток інфраструктури з метою залучення інвестицій до підприємств, оптимізація організаційно-технічного та кадрового забезпечення інвестиційного процесу); - розвиток зовнішньоекономічної зв'язків (залучення міжнародної технічної допомоги, розвиток міжрегіональної взаємодії та партнерства); - розширення інвестиційного потенціалу за допомогою виставково-ярмаркових заходів інвестиційної спрямованості.

ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ, ЯК БАЗИСУ ОПТИМІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙ ГОТЕЛІВ ТА ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Слід звернути увагу на ідентичність цілей цих програм, що може свідчити про їх не виконання. На підтвердження цього говорить і дублювання задач цих програм, що дозволяє зробити висновок про їх не ефективність.

Висновки і пропозиції. Таким чином, правовий простір не тільки не стимулює інвестиційний процес на території України, а навіть створює перешкоди його здійсненню. З одного боку, нормативна база містить законодавчі акти, які регулюють інвестиційну діяльність на всіх рівнях економічної ієрархії, а, з іншого – ці акти не виконуються. Тому за нашим переконанням доцільно:

- складаючи державні або галузеві програми, формулювати конкретну реальну мету та задачі, виконання яких в наступному можливо буде оцінити якісними та кількісними показниками;

- здійснювати постійний моніторинг виконання програм з метою виявлення винних у недодержанні регламенту реалізації задач, визначених програмою, та їх покарання;

- забезпечити чітку відповідність регіональних та галузевих програм загальнодержавним.

Власне ці умови можуть забезпечити активне формування програми розвитку інвестиційної діяльності та реалізувати інноваційні напрями покращення інвестиційного клімату на туристичних підприємствах в умовах економічних трансформацій.

Список літератури

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Програми розвитку інвестиційної діяльності на 2002-2010 роки» від 28.12.2001 №1801: редакція від 08.11.2006 / Кабінет Міністрів України. – Офіц. вид. – Офіційний вісник України від 05.04.2002.
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми розвитку туризму на 2002-2010 роки» від 02.02.2011 № 389: редакція від 25.05.2006 / Кабінет Міністрів України. – Офіц. вид. – Офіційний вісник України від 17.05.2002.
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Програми «Інвестиційний імідж України» від 17.08.2002 № 477-р: редакція від 11.01.2006 [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=477-2002-%F0>.
4. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Деякі питання забезпечення виконання Програми "Інвестиційний імідж України» від 11.01.2006 № 2-р: редакція від 11.01.2006 / Кабінет Міністрів України. – Офіц. вид. – Офіційний вісник України від 11.01.2006.
5. Постанова Верховної Ради Автономної Республіки Крим «Про затвердження Програми розвитку інвестиційної діяльності В Автономній Республіці Крим на період до 2010 року» від 22.03.2007 № 387-5/07: редакція від 25.05.2006 / Верховна Рада Автономної Республіки Крим. – Офіц. вид. – Офіційний вісник України від 17.05.2002.
6. Постанова Верховної Ради Автономної Республіки Крим «Про затвердження Програми розвитку інвестиційної діяльності В Автономній Республіці Крим на 2012-2013 роки» від 15.12.2011 № 482/30-10: редакція від 15.12.2011 / Верховна Рада Автономної Республіки Крим. – Офіц. вид. – Офіційний вісник України від 15.12.2011.
7. Валинурова Л.С. Инвестирование: [учебник для ВУЗов] / Л.С. Валинурова, О.Б. Казакова. – М.: Волтерс Клувер, 2010. – 448 с.
8. Гитман Л.Дж. Основы инвестирования / Л. Дж. Гитман, М. Д. Джонк; [пер. с англ.]. – М.: Дело, 1997. – 1008 с.
9. Лещенко М.И. Инновационно-инвестиционная стратегия промышленности: [учебное пособие] / М.И. Лещенко, В.А. Демин, И.И. Марущак. – М.: МГИУ, 2007. – 340 с.
10. Норткотт Д. Принятие инвестиционных решений / Д. Норткотт; [пер. с англ.]. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. – 247 с.

11. Строкович Г.В. Вибір стратегії інвестування підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук: спец. 08.06.01 “Економіка підприємства та організація виробництва” / Г. В. Строкович. – Харків, 1999. – 17 с.
12. Фархутдинов И.З. Инвестиционное право: [учебно-практическое пособие] / И.З. Фархутдинов, В.А. Трапезников. – М.: Волтерс Клувер, 2006. – 432 с.
13. Хачатуров Т.С. Эффективность капитальных вложений / Т.С. Хачатуров. – М.: Экономика, 2003. – 336 с.
14. Шарп У. Инвестиции / У. Шарп, Г. Александер, Дж. Бейли; [пер. с англ.]. – М.: ИНФРА-М, 2001. – 1028 с.
15. Doing Business in Ukraine: Doing business [Електронний ресурс] / The World Bank Group. – Режим доступу: <http://russian.doingbusiness.org/ExploreEconomies/?economyid=194>
16. Gross National Income per Capita Rating [Електронний ресурс] / The World Bank Group. – Режим доступу: <http://gtmarket.ru/ratings/rating-countries-gni/rating-countries-gni-info>
17. Кривокульський А. Роль венчурного фінансування в інвестуванні інноваційного розвитку підприємств України / А. Кривокульський // Міжнародний бізнес та менеджмент: проблеми та перспективи умовах глобалізації: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Тернопіль, 2008. – 616 с.

Поступила в редакцію 01.12.2011 г.

Андрушків Б.Н. Формирование инвестиционного климата, как базиса оптимизации инвестиций гостиниц и туристических предприятий / Б.Н. Андрушків // Ученые записки ТНУ. Серия: Экономика и управление. – 2011. – Т. 24 (63), № 4. – С. 8-14.

На основе проведенных исследований рассмотрены особенности формирования позитивного инвестиционного климата, как базису оптимизации инвестиционной привлекательности туристических и гостиничных предприятий. Раскрыты отдельные аспекты взаимосвязей управления инвестиционной деятельностью с состоянием инвестиционной привлекательности. Приведен сравнительный анализ в части государственных и региональных программ развития инвестиционной деятельности туристических предприятий.

Ключевые слова: туристические и гостиничные предприятия, инвестиционная деятельность, инвестиционная привлекательность, базис оптимизации.

Andrushkiv B.M. Formation of the investment climate, as the basis of optimizing investment of hotels and tourist businesses / B.M. Andrushkiv // Uchenye zapiski TNU. Series: Economy and management. – 2011. – Vol. 24 (63), № 4. – P. 8-14.

On the basis of the conducted researches the features of forming of positive investment climate are considered, as to the base of optimization of investment attractiveness of tourist enterprises. The separate aspects of intercommunications of management investment activity are exposed with the state of investment attractiveness. A comparative analysis is resulted in part of the government and regional programs of development of investment activity of tourist enterprises.

Key words: tourist enterprises, investment activity, investment attractiveness, base of optimization.